

ВИСНОВОК

До протоколу № 197
від 21 січня 2026 року

до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту
та підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії
Російської Федерації проти України»
(реєстр. № 14251 від 26.11.2025)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука розглянув у межах предметів свого відання на засіданні 21 січня 2026 року (протокол № 197) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту та підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» (реєстр. № 14251 від 26.11.2025), поданий Кабінетом Міністрів України, і зазначає таке.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики визначений головним у підготовці цього законопроекту.

У пояснювальній записці зазначено, що законопроект розроблено з метою врегулювання положень Закону України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III «Про охорону дитинства», Закону України від 08 жовтня 2024 р. № 3999-IX «Про соціальний захист та підтримку дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, та внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання соціальних послуг та виплат» (далі – Закон), Закону України від 20 листопада 2024 р. № 4071-IX «Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», а також з урахуванням пропозицій Президента України В. Зеленського щодо усунення виявлених у Законі техніко-юридичних неузгодженостей.

Завданнями прийняття законопроекту є:

- приведення назви Закону у відповідність до його змісту;
- врегулювання неузгодженостей між Законом та Законом України від 14 травня 2025 р. № 4438-IX «Про внесення змін до Закону України „Про охорону дитинства” щодо захисту прав депортованих, примусово переміщених дітей» у частині визначення термінів «дитина, яка постраждала внаслідок збройної агресії

російської федерації проти України», «депортована дитина», «примусово переміщена або утримувана дитина у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України», «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів»;

- виключення положень щодо створення нового Державного реєстру дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, та заміна його Єдиною інформаційною базою про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, яка функціонуватиме як підсистема Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, держателем якої є Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. З огляду на те, що діти, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації, можуть одночасно належати до кількох категорій отримувачів соціальної підтримки, інтеграція відомостей у межах Єдиної інформаційної системи соціальної сфери забезпечить комплексний підхід до їх обліку та підтримки;

- заміна мультидисциплінарної команди на міждисциплінарну, яка утворюється та здійснює діяльність у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

- поширення дії Закону на правовідносини, що виникли з початку тимчасової окупації частини території України (з 19 лютого 2014 року);

- поширення прав і гарантій, передбачених Законом, на дітей, які до набрання чинності Законом отримали статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

- визначення права осіб, які до досягнення повноліття постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації, але до набрання чинності Законом не отримали статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, на компенсацію, передбачену Законом.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловило низку зауважень і пропозицій. Зокрема, наголошено на необхідності узгодження між собою норм Закону України «Про охорону дитинства» та Закону в частині визначення статусу дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів і дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, що дозволить систематизувати відповідне законодавство та забезпечити належне правове регулювання.

Крім того, у висновку ГНЕУ зазначено, що формулювання «осіб/особа з числа дітей», яке пропонується застосувати у назві та тексті законопроекту, не відповідає вимогам юридичної визначеності, оскільки не дає можливості однозначно визначити коло осіб, на яких поширюється дія відповідних норм. У цьому контексті більш коректним вбачається використання формулювання «осіб/особа з числа постраждалих дітей».

Також ГНЕУ звертає увагу на необхідність приведення у відповідність до вимог юридичної визначеності положень щодо поширення дії Закону на правовідносини, що виникли з дати початку тимчасової окупації Російською Федерацією окремих територій України.

Проектом Закону пропонується виключити з Закону розділ II, яким унормовуються питання створення та функціонування Державного реєстру дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Водночас облік дітей та осіб з числа дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, пропонується здійснювати у розділі III цього Закону та у розділі III Закону України «Про облік інформації про шкоду, завдану особистим немайновим правам фізичних осіб внаслідок збройної агресії російської федерації проти України» через Єдину інформаційну базу даних (далі – ЄБД). На думку ГНЕУ, таке регулювання може призвести до дублювання функцій Реєстру відомостей щодо депортованих дітей, що суперечить принципу одноразовості реєстрації, закріпленому у пункті 3 частини третьої статті 3 Закону України «Про публічні електронні реєстри».

Міністерство освіти і науки України повідомило про відсутність зауважень і пропозицій до законопроекту.

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, як розробник зазначеного законопроекту, повідомило, що реалізація його положень сприятиме удосконаленню законодавства щодо забезпечення дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, соціальним захистом і підтримкою залежно від їхніх індивідуальних потреб, а також врегулюванню виявлених у Законі техніко-юридичних неузгодженостей.

Міністерство фінансів України повідомило про відсутність зауважень до законопроекту.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує законопроект за умови доопрацювання з урахуванням висловлених зауважень. Зокрема, звернуто увагу на порушенні логічної структури правової норми у пункті 2 частини першої статті 1 проекту Закону України «Про охорону дитинства».

З урахуванням того, що в Україні вже функціонує Реєстр відомостей щодо дітей, депортованих або примусово переміщених у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України, а також функціонує Міжнародний реєстр збитків, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини порушує питання щодо доцільності створення ще однієї бази, передбаченої статтею 16 розділу III зазначеного Закону.

Національна академія правових наук України (далі – НАПрН України) надала науково-правовий висновок, підготовлений фахівцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Зокрема, зауважено, що введення нових визначень, які деталізують способи незаконного переміщення та утримування дітей і спрямовані на гармонізацію законодавства у сфері захисту прав дітей, може створити ризик колізії з нормами міжнародного права. Поняття «депортація дитини», «примусове переміщення дитини» дублюють визначення, що містяться у міжнародному гуманітарному праві, однак у редакції законопроекту відсутній прямий зв'язок із відповідними нормами, а формулювання, запропоновані у законопроекті є частково ширшими за ті, що використовуються у міжнародному праві.

НАПрН України пропонує доповнити законопроект нормою про застосування відповідних термінів у значенні, що не суперечить міжнародному гуманітарному праву.

Фахівці НАПрН України також пропонують уточнити критерії ризику депортації або утримування дітей, зокрема шляхом посилення на перебування

дитини на територіях активних бойових дій або тимчасової окупації, наявність фактів примусових переміщень у відповідному регіоні, інформацію від правоохоронних та військових органів, а також офіційні повідомлення міжнародних організацій.

У фахівців НАПрН України зауваження викликала пропозиція поширити дію Закону на правовідносини з дати початку тимчасової окупації, оскільки забезпечення ретроспективного захисту дітям, постраждалим внаслідок збройної агресії російської федерації проти України з 2014 року, може бути трактоване судами як ретроактивність у частині правових наслідків (зокрема щодо компенсацій), що суперечить Конституції України та може спричинити виникнення бюджетних й адміністративних зобов'язань заднім числом.

Національна академія педагогічних наук України повідомила про відсутність зауважень і пропозицій до законопроекту.

Підкомітет з питань професійної та фахової передвищої освіти, розглянувши на своєму засіданні 12 січня 2026 року законопроект реєстр. № 14251 та надані до нього експертні висновки, запропонував за результатами його розгляду на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України прийняти зазначений проект Закону за основу.

Заслухавши інформацію голови підкомітету з питань професійної та фахової передвищої освіти О. Коваль, директора Департаменту політики захисту прав сімей, дітей та їх добробуту Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України О. Овраменко, а також широко обговоривши це питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту та підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» (реєстр. № 14251 від 26.11.2026), поданий Кабінетом Міністрів України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Направити цей Висновок та висновки Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і Національної академії правових наук України до Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, визначеного головним з підготовки цього законопроекту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК